

Okołów, Czesław

Jan Jerzy Karpiński (1896 – 1965)

"Rocznik Białostocki", 7, 1967, s. 344-345

Zdigitalizowano w ramach projektu pt. Digitalizacja i udostępnianie online czasopisma „Rocznik Białostocki”, dofinansowanego ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego na działalność upowszechniającą naukę (nr umowy 834/P-DUN/2019).

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Udostępniono do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JAN JERZY KARPIŃSKI
(1896—1965)

Prof. dr Jan Jerzy Karpinski
(1896—1965).

Dnia 17 listopada 1965 r., po długotrwałej chorobie, odszedł na zawsze prof. dr inż. Jan Jerzy Karpinski długoletni dyrektor Białowieckiego Parku Narodowego, wieloletni pracownik naukowy Instytutu Badawczego Leśnictwa, członek Komitetu Nauk Leśnych Polskiej Akademii Nauk.

Studia leśne ukończył w 1919 r. w Instytucie Leśnym w Piotrogradzie. Tam też w 1915 r. rozpoczął swe pierwsze badania naukowe w Katedrze Entomologii pod kierunkiem wybitnego specjalisty prof. Chołodkowskiego. Pierwszą swą pracę o charakterze systematyczno-biologicznym opublikował już w r. 1914.

W 1929 r. obejmuje po prof. Józefie Paczoskim stanowisko kierownika (nadleśniczego) Nadleśnictwa „Rezerwat” (obecny Białowiecki Park Narodowy). Prócz pracy nad zachowaniem i ochroną terenu Nadleśnictwa prof. Karpinski organizuje pierwsze systematyczne badania naukowe na jego terenie. W wyniku podjętych badań już w r. 1931 ukazuje się praca „Korniki Puszczy Białowieckiej” a w następnym drugą „Geograficzne rozszedlenie

korników na ziemiach Polski i kwestia dwu zasięgów świerka w świetle badań ipidologicznych”. Ta ostatnia potwierdziła tezę Szafera o dwu zasięgach świerka. Opublikowanie tych prac miało istotny wpływ na decyzję Ministerstwa Rolnictwa o przekształceniu ówczesnego Nadleśnictwa Rezerwat w jednostkę organizacyjną szczególną pod nazwą Park Narodowy w Białowieży i poddaniu jej pod kierownictwo i nadzór fachowy Zakładu Doświadczalnego Lasów Państwowych (zarządzenie z dnia 4.VIII.1932 r.).

Pracując na stanowisku kierownika Parku Narodowego prof. Karpinski do chwili wybuchu wojny rozwija jego działalność, organizuje i udostępnia dla zwiedzających muzeum oraz prowadzi prace nad restytucją żubra i niedźwiedzia na terenie Puszczy Białowieckiej. Równoległe z tym kontynuuje systematyczne badania naukowe. W 1933 r. publikuje pracę „Fauna korników Puszczy Białowieckiej na tle występujących w puszczy typów drzewostanów”, na jej podstawie uzyskuje w Politechnice Lwowskiej stopień doktora. Praca ta wyjaśniła skład gatunkowy fauny korników w poszczególnych typach drzewostanów Puszczy Białowieckiej, wykazała szereg nowych dla Polski gatunków oraz stworzyła podstawy pod gospodarczo-leśną klasyfikację drzewostanów Puszczy. W dwa lata później ukazuje się drukiem następna praca o dużym znaczeniu naukowym pt. „Przyczyny ograniczające rozmnażanie się korników drukarzy (*Ips typographus* L. i *Ips duplicatus* Sahlb.) w lesie pierwotnym”. Ujawnia ona cały łańcuch powiązań omawianych gatunków korników z innymi organizmami oraz reakcję biocenoz lasu pierwotnego na ich nadmierne rozmnażanie się. Do chwili obecnej jest ona zaliczana do klasycznych prac w tej dziedzinie.

Poważną pracą zainicjowaną przez prof. Karpńskiego była rozpoczęta inwentaryzacja przyrodniczo-leśna terenu Parku Narodowego. Równie cenna była praca nad zinwentaryzowaniem i lokalizacją uroczysk Puszczy Białowieckiej zawierająca ponad tysiąc nazw, dotyczących okresów minionych i aktualnie używanych.

Lata 1945—1952 to okres najbardziej ożywionej działalności naukowej i organizacyjnej Zmarłego. Prócz odrestaurowania i zorganizowania na nowo Parku Narodowego, którego jest nadal dyrektorem, prof. Karpinski pełni w tym okresie obowiązki kierownika Filii Instytutu Badawczego Leśnictwa

w Białowieży. Zorganizował on długookresowe badania nad biocenozą lasu pierwotnego Białowieskiego Parku Narodowego, w oparciu o stałe powierzchniowe badawcze. Zebrane w ten sposób materiały, opracowane przy współpracy z licznymi specjalistami, naświetliły rolę poszczególnych grup kręgowców i bezkręgowców w lesie pierwotnym. Z drugiej strony, spowodowały zainteresowanie się naukowców terenem jedyne w Europie środkowej nizinnej lasu o charakterze zbliżonym do pierwotnego i powstanie w Białowieży poważnego ośrodka naukowego. Świadczy o tym istnienie w chwili obecnej w Białowieży trzech placówek naukowych a mianowicie: Pracownia Badania Lasów Pierwotnych Instytutu Badawczego Leśnictwa, Zakład Badania Ssaków Polskiej Akademii Nauk i Białowieska Stacja Geobotaniczna Uniwersytetu Warszawskiego.

W r. 1949 ukazują się oparta o własne badania na terenie puszczy i wnikliwe studia teoretyczne praca „Materiały do bioekologii Puszczy Białowieskiej” wyjaśniająca rolę poszczególnych grup funkcjonalnych w życiu lasu pierwotnego. Prócz tego w latach następnych publikuje się szereg prac szczegółowych w oparciu o bogate materiały białowieskie.

Od 1952 r. prof. Karpiński pracuje w Warszawie jako samodzielny pracownik naukowy w Instytucie Badawczym Leśnictwa. Ostatnio terenem jego badań był Świętokrzyski Park Narodowy, gdzie interesowały go szkodniki modrzewia polskiego i fauna korników.

Zmarły pozostawił po sobie ponad 70 publikacji naukowych i opracowań popularnych, w większości opartych na materiałach białowieskich. Prócz ulubionego kierunku badań, to jest entomologii i ochrony lasu a zwłaszcza badań nad kornikami, prof. Karpiński zajmował się szeroko zagadnieniami ekologii i przyrodniczych podstaw hodowli lasu. Wykazał szereg nowych dla fauny Puszczy Białowieskiej i Polski gatunków owadów, w tym kilka no-

wych dla nauki. Zajmował się też śladami bartnictwa puszczańskiego. Wyniki jego prac niejednokrotnie są cytowane zarówno w Polsce, jak i za granicą i stanowią trwały wkład do ogólnoludzkiej skarbnicy wiedzy. Na jego cześć został nazwany, nowy dla nauki, rodzaj pasożytniczych błonkówek jako *Karpinskiella*.

Równie poważne zasługi położył prof. Karpiński na polu ochrony przyrody jako długoletni dyrektor Białowieskiego Parku Narodowego. Najtrwalszym ich pomnikiem jest zachowany w niezmiennym stanie i służący narodowi Białowieski Park Narodowy — żywe laboratorium przyrodnicze.

Będąc wybitnym uczonym i doskonałym znawcą terenu Puszczy Białowieskiej zmarły służył swoją wiedzą szerokiemu kręgowi czytelników. Jego opowiadania „W prastarej puszczy”, „Wycieczka do puszczy”, „Dzieci słońca i dzieci mroku”, „Do Łysogór” i inne, pisane w sposób bardzo przystępny i ilustrowane doskonałymi, własnymi zdjęciami, popularyzowały wśród młodych odbiorców wiedzę o przyrodzie ojczystej. Mimo iż z reguły są one przeznaczone dla młodzieży, ich doskonały język i fascynujący sposób podania treści sprawia, że z przyjemnością czytają je dorośli. Równie ważne znaczenie spełniły i spełniają liczne przewodniki po terenie Puszczy Białowieskiej pióra prof. Karpińskiego jak chociażby, wydany w roku ubiegłym w serii „Przyroda Polska”, tomik „Puszcza Białowieska”.

W uznaniu swoich zasług zmarły był wielokrotnie odznaczany wysokimi odznaczeniami państwowymi w tym Krzyżem Komandorskim i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Prof. Karpiński piastował szereg funkcji będąc m. in. członkiem Komitetu Nauk Leśnych PAN, członkiem Rady Naukowo-Technicznej przy Ministrze Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego i innych.

Cześć Jego Pamięci.

Czesław Okołów

4359/7
93791